

УДК 368

РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Ангеліна Юздепська; Валерія Волкова

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна*

Резюме. Оскільки страховий сектор має велике значення для економічної стабільності та фінансової підтримки громадян і бізнесу, питання регулювання страхового ринку залишається актуальним. Дослідження в цій галузі можуть бути зосереджені на різних аспектах регулювання, таких, як встановлення стандартів фінансової стабільності для страхових компаній, захист споживачів, механізми вирішення ризиків, ризики та забезпечення стабільності ринку. Дослідження можуть включати аналіз ефективності існуючих регуляторних механізмів, оцінювання їх впливу на розвиток страхових ринків та здатність забезпечити захист інтересів усіх зацікавлених сторін. Враховуючи швидкі зміни в бізнесі та технологіях, постійний моніторинг та аналіз регуляторних підходів є ключовим викликом для забезпечення стабільності та ефективності страхових ринків. Регулювання страхового ринку є необхідним для захисту прав споживачів, забезпечення стабільності ринку та стимулювання його розвитку. Однак важливо знайти баланс між захистом та стимулюванням, контролем та інноваціями, бюрократією та ефективністю. Для цього регулювання повинно бути прозорим, чітким, гнучким, справедливим. Важливо також, щоб регулятори співпрацювали зі страховими компаніями, враховували їхню думку, стимулювали інновації. В Україні система регулювання страхового ринку постійно розвивається, вдосконалюється. Однак існують певні проблеми, які потребують вирішення. Необхідно зменшити бюрократію, підвищити ефективність нагляду, стимулювати розвиток нових видів страхування. Ефективне регулювання страхового ринку є запорукою його стабільного розвитку, захисту прав споживачів та зростання довіри до страхових компаній. Страховий ринок потребує належного регулювання для забезпечення стабільності, захисту інтересів страхувальників і забезпечення фінансової безпеки. Регуляторам слід забезпечувати баланс між стимулюванням інновацій у страхуванні та захистом прав та інтересів споживачів, активно моніторити фінансову стійкість страхових компаній та ризики на ринку для попередження можливих кризових ситуацій.

Ключові слова: нормативи, регулювання, страховий ринок, стабільність, ефективність, інновації, міжнародні стандарти.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.134

Отримано 03.07.2024

UDC 368

REGULATION OF THE INSURANCE MARKET

Angelina Yuzdepska; Valeriya Volkova

Donetsk National University named after Vasyl Stus, Vinnytsia, Ukraine

Summary. Since the insurance sector is of great importance for economic stability and financial support of citizens and businesses, the issue of regulation of the insurance market remains relevant. Research in this field can focus on various aspects of regulation, such as setting financial soundness standards for insurance companies, consumer protection, risk resolution mechanisms, risks and ensuring market stability. Research may include an analysis of the effectiveness of existing regulatory mechanisms, an assessment of their impact on the development of insurance markets and the ability to ensure the protection of the interests of all stakeholders. Given the rapid changes in business and technology, continuous monitoring and analysis of regulatory approaches is a key challenge to ensure the stability and efficiency of insurance markets. Regulation of the insurance market is necessary to protect consumer rights, ensure market stability and stimulate its development. However, it is important to find a balance between protection and incentives, control and innovation, bureaucracy and efficiency. For this regulation should be transparent, clear, flexible, and fair. It is also important that regulators cooperate

with insurance companies, take their opinion into account, and stimulate innovation. In Ukraine, the insurance market regulation system is constantly developing and improving. However, there are certain problems that need to be solved. It is necessary to reduce bureaucracy, increase the effectiveness of supervision, and stimulate the development of new types of insurance. Effective regulation of the insurance market is a guarantee of its stable development, protection of consumer rights, and growth of trust in insurance companies. The insurance market needs proper regulation to ensure stability, protect the interests of policyholders, and ensure financial security. Regulators should ensure a balance between stimulating innovation in insurance and protecting the rights and interests of consumers. Regulators should actively monitor the financial stability of insurance companies and market risks to prevent possible crisis situations. Regulators should ensure a balance between stimulating innovation in insurance and protecting the rights and interests of consumers, actively monitoring the financial stability of insurance companies and market risks to prevent possible crisis situations.

Key words: regulations, regulation, insurance market, stability, efficiency, innovations, international standards.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.134

Received 03.07.2024

Постановка проблеми. Основними цілями регулювання страхового ринку є захист прав та інтересів страхувальників та інших учасників страхового ринку, забезпечення стабільності та платоспроможності страхових компаній. Регулювання страхового ринку встановлює правила, які регулюють діяльність страхових компаній та захищають їх від недобросовісних конкурентів або фінансових труднощів. Це також допомагає страхувальникам уникнути неправомірних дій з боку страховиків. Регулювання страхового ринку є необхідною складовою для забезпечення його ефективності, стійкості та захисту прав всіх учасників. Для того, щоб страховий ринок України відповідав міжнародним стандартам, необхідно постійно вдосконалювати систему його регулювання. В Україні лібералізовано торгівлю страховими послугами, консолідовано та капіталізовано страхові компанії, збільшено темпи зростання окремих видів страхування, запроваджено нові види страхових продуктів. Разом з тим існує багато перешкод для інтеграції українського страхового ринку. Це слабкість зовнішньоекономічних зв'язків України з іншими країнами у сфері страхування, нерозвиненість національної страхової інфраструктури, її неналежний рівень, відсутність системи страхування. Потенціал розвитку страхування за кордоном, показники низької конкурентоспроможності українських страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі є велика кількість праць українських і зарубіжних авторів, які займаються дослідженнями питань щодо регулювання страхового ринку, проблемами оцінки і управління ризиками. Проблеми, пов'язані із забезпеченням фінансової стійкості страхових організацій, досліджуються в роботах М. Г. Жігас, Л. А. Орланюк-Малицької, Т. А. Федорової, Л. В. Буківцьово та інших авторів [1]. Однак регулювання страхового ринку України в контексті входження до європейського економічного простору вимагає подальшого дослідження.

Мета дослідження є розроблення концептуальних підходів до підвищення ефективності регулювання страхового ринку України та адаптація його до вимог європейського економічного простору.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання: дослідити теоретичні основи регулювання страхового ринку в Україні, проаналізувати сучасний стан, виділити проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в Україні, розробити концепцію підвищення ефективності регулювання страхового ринку в Україні з урахуванням іноземного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок виступає важливою компонентою економіки будь-якої країни та певним індикатором її соціального та економічного розвитку. Незважаючи на деякі зрушення в розвитку страхового ринку

України, він все ще перебуває на етапі становлення й характеризується існуванням ряду проблемних питань, вирішення яких має здійснюватися через активну участь держави. Під час економічного спаду державне регулювання є надзвичайно необхідним інструментом для виходу з кризи та водночас захищає інтереси споживачів страхових послуг. Державне регулювання страхової діяльності має базуватися на принципах, що забезпечить його ефективність, адекватність та прозорість, сприятиме розвитку й прибутковості страховиків та водночас захищатиме споживачів страхових послуг [2].

Страховання забезпечує фінансово-економічну безпеку населення. Таким чином, уряди зацікавлені в тому, щоб страхові компанії залишалися платоспроможними та справедливо ставилися до споживачів, виплачуючи претензії у випадку покриття збитків. Без довіри населення до страхового ринку страховий ринок не розвиватиметься. Регулювання страхування сприяє зміцненню суспільної довіри, що є найкращим у ринковому середовищі, де регулювання забезпечує справедливе ціноутворення, прозорість і доступність продуктів багатьох конкурентних і надійних компаній.

Повномасштабна війна в Україні має вплив і на страхову діяльність. У зв'язку із веденням бойових дій на території України було знищено центри обслуговування страхувальників, а також виникли проблеми із врегулюванням страхових випадків. Національний банк України як регулятор страхового ринку надав рекомендації страховикам щодо спрощення процедури завдяки каналам дистанційного зв'язку, якнайширшого використання електронного документообігу й застосування копій потрібних документів. Також однією з головних рекомендацій було налагодження комунікації з іноземними перестраховиками та брокерами задля відтермінування оплати перестрахових платежів на час дії обмежень валютних розрахунків [3].

Активи компаній зі страхування життя зросли на 4%. Частка компаній в загальних активах галузі досягла 31%. Сума депозитів і державних облігацій перевищила 61% прийнятих активів (рис. 1).

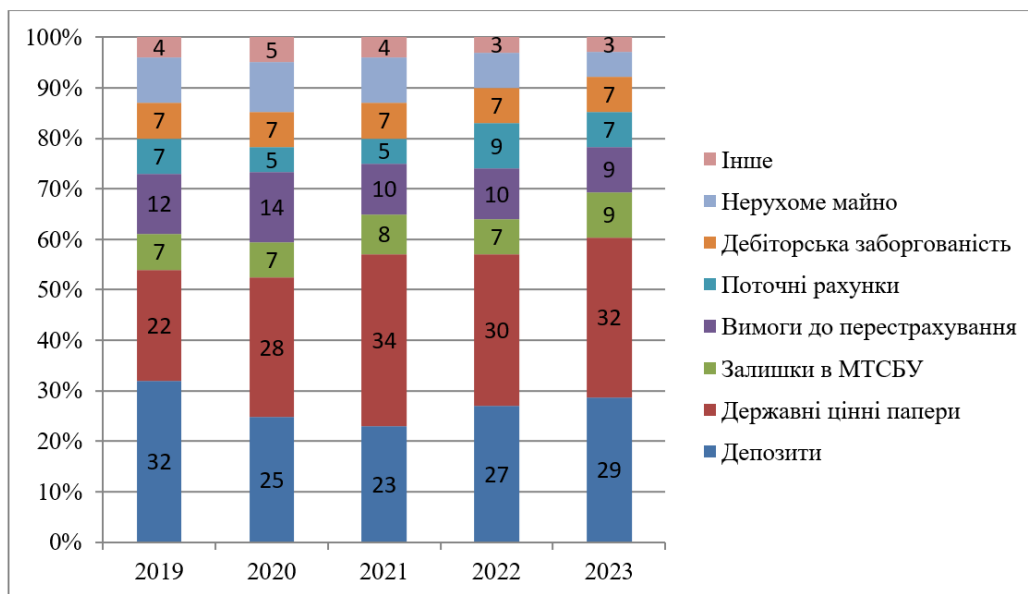

Рисунок 1. Частка прийнятих активів на покриття резервів страховиків упродовж 2019–2023 рр, %

Джерело: сформовано автором за даними [4].

Загалом, протягом аналізованого періоду спостерігається зростання обсягів прийнятних активів на покриття резервів страховиків. Найбільше зростання спостерігається за категоріями державні цінні папери – з 9,4 млрд грн до 19,8 млрд грн, депозити – з 13,5 млрд грн до 17,7 млрд грн. Найменше зростання спостерігається за категоріями: нерухоме майно – з 3,9 млрд грн до 4,5 млрд грн та дебіторська заборгованість – з 2,8 млрд грн до 4,0 млрд грн. Спостерігається зростання обсягів активів, що свідчить про посилення стійкості страхового ринку. Державні цінні папери та депозити залишаються основними категоріями активів, що використовуються страховиками для покриття резервів. З точки зору премій і платежів, автомобільне та особисте страхування незмінно є найбільшим видом страхування (рис. 2).

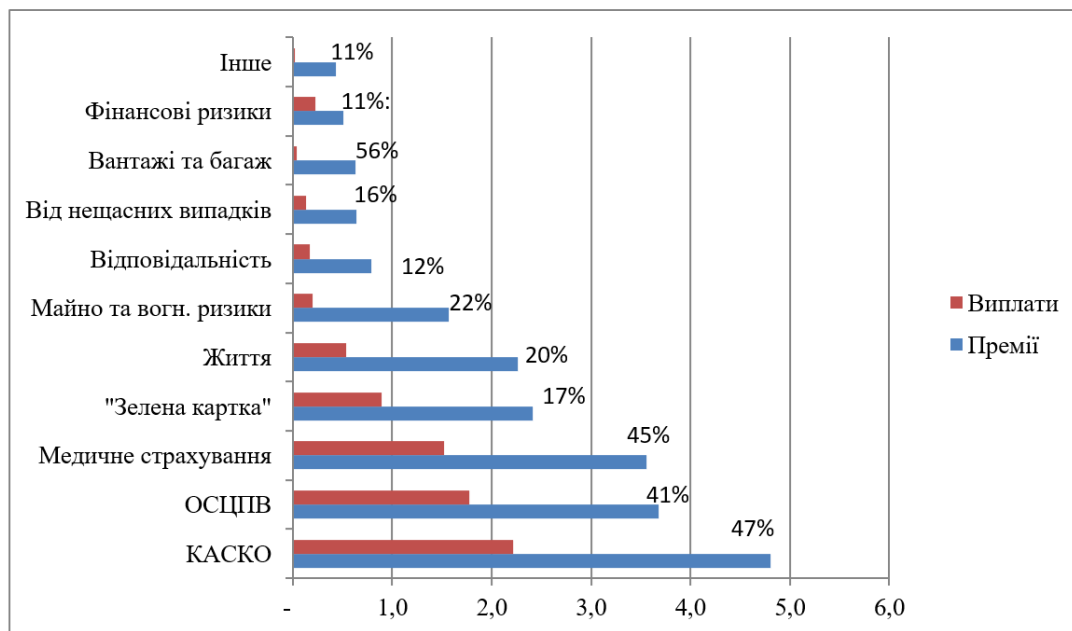

Рисунок 2. Страхові премії та виплати за найпоширенішими видами страхування за 2023 рік, %

Джерело: сформовано автором за даними [4].

За 2023 рік загальний обсяг страхових премій за найпоширенішими видами страхування збільшився на 14% порівняно з 2022 роком. Загальний обсяг страхових виплат за 2023 рік збільшився на 18% порівняно з 2022 роком. Рівень збитковості (співвідношення виплат до премій) збільшився з 50% до 55%. Найпоширенішими видами страхування за 2023 рік залишаються КАСКО, автоцивілка, медичне страхування та «Зелена картка». Спостерігається зростання як премій, так і виплат за всіма видами страхування. Рівень збитковості за більшістю видів страхування зберігається на високому рівні.

Таким чином, страховий ринок є важливим компонентом економіки, який впливає на фінансову стабільність та захищає інтереси страховиків, страхувальників і суспільства в цілому. Ефективне регулювання є важливим для забезпечення його стійкості та розвитку. Регулювання страхового ринку повинно ґрунтуватися на принципах прозорості, справедливості, ефективності та захисту інтересів усіх учасників ринку. Для забезпечення ефективного регулювання необхідна наявність відповідної нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність страхових компаній, встановлює вимоги до їх фінансової стійкості та доброчесності. Органи державного нагляду

повинні здійснювати постійний контроль за діяльністю страховиків, виявляти порушення та надавати рекомендації з метою підвищення рівня довіри до страхових компаній. Важливою складовою регулювання є захист прав страхувальників та забезпечення виплат страхового відшкодування відповідно до умов угод страхування. Регулювання має сприяти розвитку конкуренції на ринку, що стимулює страхові компанії до покращення якості послуг та інновацій.

Рівень виплат залишається на порівняно високому рівні, що свідчить про достатню платоспроможність страхових компаній. З метою стимулювання подальшого розвитку страхового ринку України рекомендується (рис. 3).

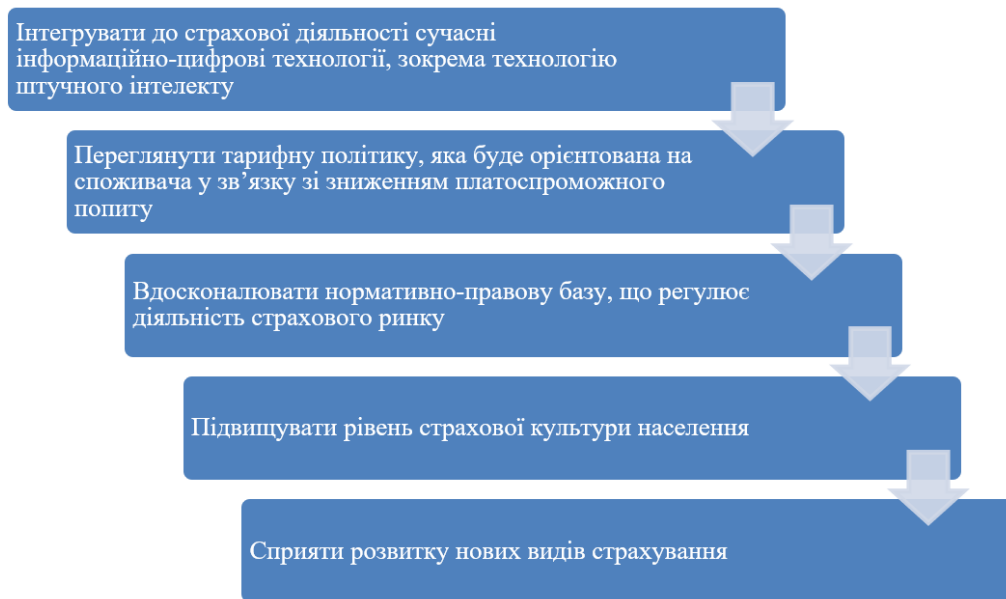

Рисунок 3. Рекомендації щодо подальшого розвитку страхового ринку України

Джерело: сформовано автором за даними [5].

Досліджуючи сутність страхового ринку, основні проблеми його функціонування та перспективи розвитку, стверджуємо, страховий ринок в цілому є складною системою, яку утворює низка взаємопов'язаних і взаємообумовлених підсистем. Упродовж останніх років ситуація на ринку страхових послуг України склалася не зовсім сприятлива. Негативні наслідки кризи призвели до уповільнення темпів росту доходів страхових компаній, зменшення попиту населення на страхові послуги. Поряд з цим вітчизняний страховий ринок має значний потенціал розвитку, важливим є створення умов та нових можливостей у його розвитку [6].

У сучасній економіці України державне регулювання страхової діяльності здійснюється за допомогою двох методів: методу непрямого впливу та методу прямого втручання у процес страхування – проведення законотворчої роботи, організації нагляду та контролю [7]. Для усунення негативних факторів розвитку страхового ринку України необхідно запроваджувати заходи, які полягатимуть у підвищенні рівня надійності та фінансової стійкості страховиків [8].

Отже, в Україні організація діяльності страховика досить жорстко регламентується з боку держави законодавчими та нормативними актами, уповноваженим органом державного нагляду за страховою діяльністю, внутрішніми документами страхової організації, вимогами ліцензування [9].

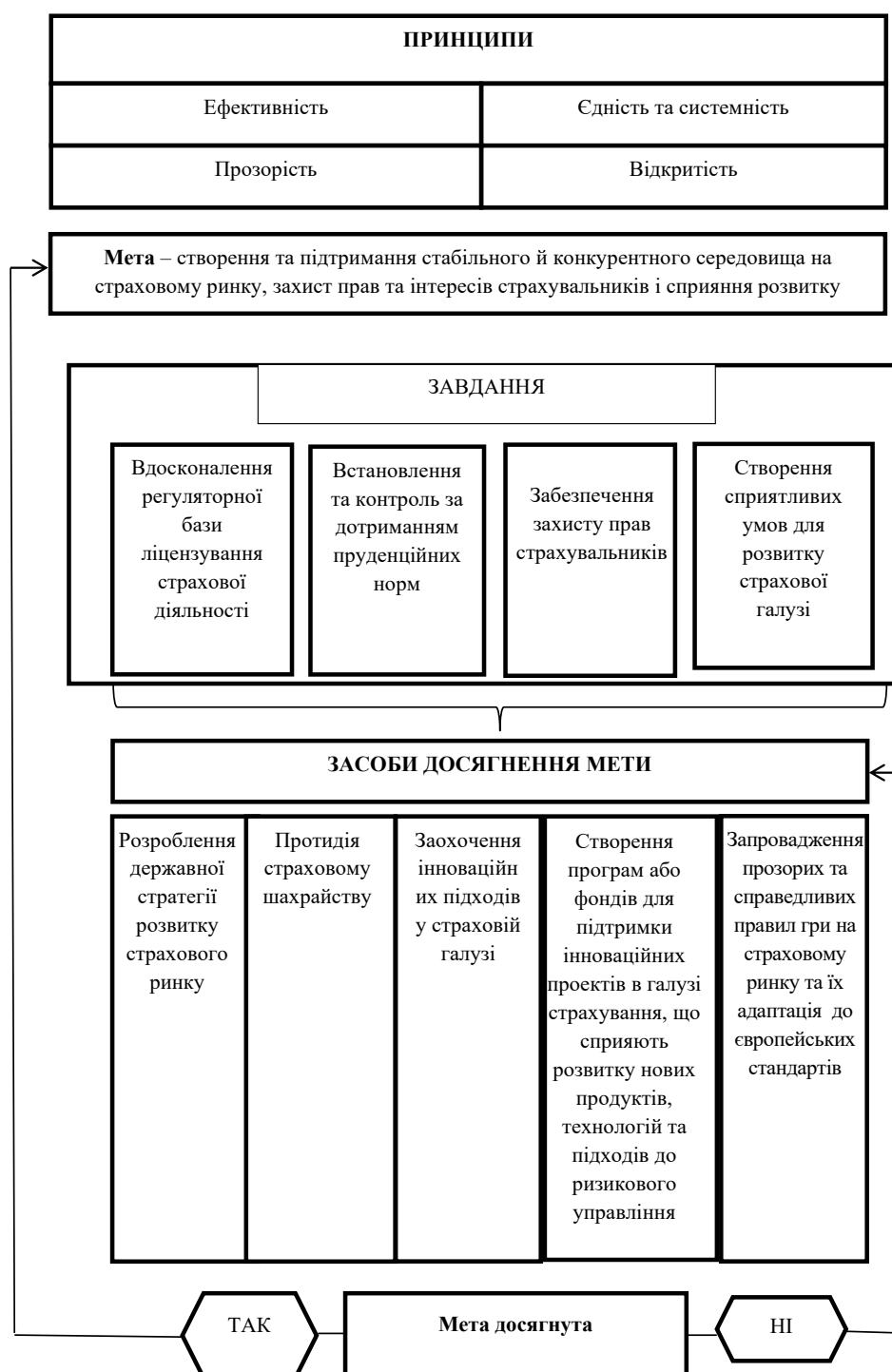

Рисунок 4. Концепція підвищення ефективності регулювання страхового ринку в Україні

Для покращення діяльності страхового ринку ми розробили концепцію підвищення ефективності регулювання страхового ринку України (рис. 4), метою якої є створення та підтримання стабільного та конкурентного середовища на страховому ринку, захист прав та інтересів страхувальників та сприяння розвитку страхової галузі. Досягнути її можна завдяки, вдосконаленню регуляторної бази ліцензування страхової діяльності, встановленню та контролю за дотриманням пруденційних норм, забезпеченню захисту прав страхувальників, створенню сприятливих умов для розвитку

страхової галузі за допомогою державної стратегії розвитку страхового ринку, протидії страховому шахрайству, заохочення інноваційних підходів у страховій галузі, створення програм або фондів для підтримки інноваційних проектів у галузі страхування та запровадження прозорих та справедливих правил гри на страховому ринку. Зазначимо, реалізація концепції потребуватиме спільних зусиль регуляторів, страховиків, інших зацікавлених сторін та широкої громадськості.

Висновки. В цілому рівень розвитку вітчизняного страхового ринку оцінюється як недостатній. Найважливішою рисою її функціонування є накопичення фінансового капіталу та його поступова інтеграція у світовий ринок. Наступним напрямом дослідження є розмежування правового забезпечення страхової діяльності за економічними та соціальними цілями відповідно до державного регулювання. Отже, розроблена концепція підвищення ефективності регулювання страхового ринку в Україні надає можливість досягти кількох важливих цілей. Шляхом вдосконалення контролю за діяльністю страховиків та забезпеченням їх фінансової стабільності збільшується довіра населення до страхових компаній та їхніх продуктів. Розвиток та удосконалення законодавства у сфері страхування стане підґрунтям для ефективнішого регулювання ринку та зменшенню ризиків для учасників. Заохочення інноваційних підходів у страховій галузі сприятиме впровадженню новітніх технологій та підвищить конкурентоспроможність українських страхових компаній на міжнародному ринку. Розроблена концепція має потенціал зробити страховий ринок в Україні більш стабільним, привабливим для інвесторів та ефективним для споживачів, що позитивно позначиться на економічному розвитку країни в цілому.

Conclusions. In general, the level of development of the domestic insurance market is assessed as insufficient. The most important feature of its operation is the accumulation of financial capital and its gradual integration into the world market. Based on the results of the study, existing approaches to determining the essence of state regulation of the insurance market in Ukraine were analyzed and the need to take into account social factors to increase the efficiency of this process was substantiated. The next direction of the research is the demarcation of the legal provision of insurance activity according to economic and social goals in accordance with state regulation. So, the developed concept of increasing the efficiency of regulation of the insurance market in Ukraine provides an opportunity to achieve several important goals. By improving control over the activities of insurers and ensuring their financial stability, public trust in insurance companies and their products increases. The introduction of transparent and fair rules of the game in the market contributes to the growth of competition between insurance companies, which can lead to an improvement in the quality of services and lower prices for consumers. The concept includes the development and improvement of legislation in the field of insurance, which will contribute to more effective regulation of the market and reduction of risks for participants. Encouraging innovative approaches in the insurance industry will contribute to the introduction of the latest technologies and increase the competitiveness of Ukrainian insurance companies on the international market. This concept has the potential to make the insurance market in Ukraine more stable, attractive for investors and efficient for consumers, which will positively affect the economic development of the country as a whole.

Список використаних джерел

1. Ушова М. М. Управління страховими ризиками страховика / кваліф. робота випускника освітн. рівня магістр: спец. 072 – фінанси, банківська справа та страхування; НАУ. Київ, 2020. 106 с.
2. Федорова Н. О. Державне регулювання напрямків страхової діяльності в Україні. Публічне адміністрування та національна безпека. 2019. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-1-4856> (дата звернення: 18.06.2024).
3. НБУ рекомендує страховикам спростити процедуру врегулювання страхових випадків. *Interfax-Україна* : веб-сайт. URL: https://interfax.com.ua/news/economic/8_03301.html (дата звернення: 19.06.2024).

4. Офіційний сайт Національного банку України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (дата звернення: 18.06.2024).
5. Надходження ЄСВ. *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/treasury/social/> (дата звернення: 19.06.2024).
6. Пурій Г. М. Страхувальний ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. Ефективна економіка. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (дата звернення: 19.06.2024).
7. Державне регулювання страхової діяльності в Україні. *Forinsurer* : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/public/07/04/20/3050> (дата звернення: 17.06.2024).
8. Аналіз сучасного стану страхового ринку України. *Ефективна економіка* : веб-сайт. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5493> (дата звернення 19.06.2024).
9. Законодавча та нормативно-правова база страхування. *Studfiles* : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/> (дата звернення 16.06.2024).

References

1. Ushova M. M. (2020) Upravlinnja strakhovymy ryzykamy strakhovyka / kvalif. robota vypusknyka osvith. rivnja maghistr: spec. 072 – finansy, bankivjska sprava ta strakhuvannja [Insurance risk management of the insurer / qualification. work of a graduate of education master's level: spec. 072 – finance, banking and insurance]. Kyiv. 106 p.
2. Fedorova N. O. (2019) Derzhavne rehuljuvannja naprjamkiv strakhovoji dijalnosti v Ukrajini. [State regulation of insurance activities in Ukraine. Public administration and national security]. Publichne administruvannja ta nacionaljna bezpeka, no. 1. Available at: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-1-4856> (accessed 19 June 2024).
3. Interfax-Ukrajn. NBU rekomenduje strakhovykam sprostyty proceduru vrehuljuvannja strakhovykh vypadkiv [The National Bank of Ukraine recommends that insurers simplify the procedure for settlement of insurance cases]. Available at: https://interfax.com.ua/news/economic/8_03301.html (accessed 19 June 2024).
4. National Bank of Ukraine. Official site [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed 19 June 2024).
5. Minfin. Nadkhodzhennja JeSV [Arrival of Jesus]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/treasury/social/> (accessed 19 June 2024).
6. Purii G. M. (2018). Insurance market of Ukraine: modern state and problems [Insurance market of Ukraine: current state and problems of development]. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (accessed 19 June 2024).
7. Forinsurer. Derzhavne rehuljuvannja strakhovoji dijalnosti v Ukrajini [State regulation of insurance activity in Ukraine]. Available at: <https://forinsurer.com/public/07/04/20/3050> (accessed 19 June 2024).
8. Efektyvna ekonomika. Analiz suchasnogho stanu strakhovogho rynku Ukrajiny [Analysis of the current state of the insurance market of Ukraine]. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5493> (accessed 19 June 2024).
9. Studfiles. Zakonodavcha ta normatyvno-pravova baza strakhuvannja [Legislative and regulatory framework of insurance]. Available at <https://studfile.net/preview/> (accessed 19 June 2024).